

Teorie a přístupy v SP 5

PHDR.HANA PAZLAROVÁ, PH.D

Opakování

- Jaké hlavní rozdíly ve vnímání mužů a žen vám utkvěly?
- Jaké si vybavujete rozdíly v komunikaci (verbální i neverbální)?
- Jak můžete tyto znalosti uplatit v praxi SP?

Teorie vazby

Vazba (attachment)*

- Pevný blízka vztah k pečující osobě, který je zdrojem základní životní jistoty.
- Základní podmínka přežití a zdravého vývoje u dětí
- I dospělí potřebují blízkou osobu

* Někdy také „přimknutí“

- Jak příroda podporuje vznik a rozvoj vazby?

Biologické spouštěče

- Kontakt matky s dítětem po porodu
- Vůně dítěte
- Dětský úsměv
- Dětská tvář ...

Další podmínky – osobnostní výbava rodiče, jeho osobní historie, zážitek bezpečné vazby...

Potřeby

- Různé typologie – podobný obsah (Maslow, Matějček, Pесо-Boyden)

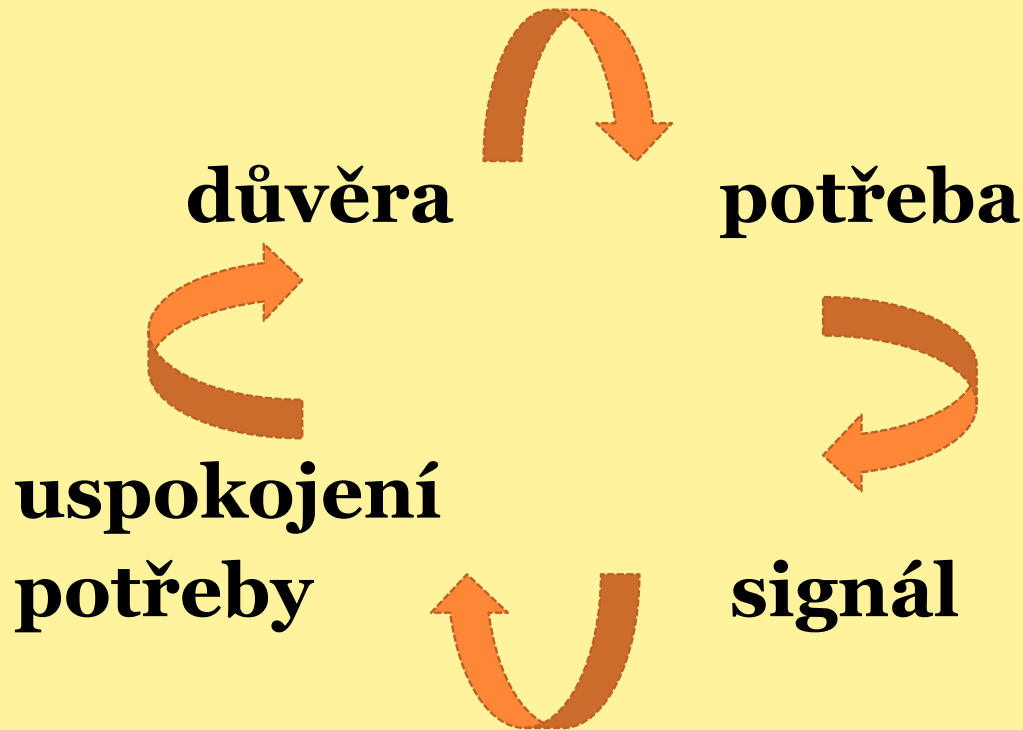
Maslowova pyramida potřeb

Citové pouto/vazba

- Naplnění nejzákladnějších potřeb
- Vzniká ve vzájemném kontaktu dítěte a pečovatele

Předpoklady vzniku citové vazby

- Spolehlivost
- Stálost

Vnitřní pracovní model

- První vztah k pečující osobě ovlivňuje náš další postoj ke světu a lidem.
- Vytváří se v průběhu prvního roku života.
- Ovlivňuje nejen děti, ale i rodiče!

Typy vazby

Dítě

- Jistá/bezpečná
- Vyhýbavá
- Ambivalentní
- Dezorganizovaná

Rodič

- Bezpečná/autonomní
- Odmítavá
- Zahlcená
- Nevyřešená/obávající se

Bezpečná vazba

Dítě

- Vnímá sebe jako dobré, hodnotné, schopné
- Svět jako bezpečný, předvídatelný
- Má důvěru v sebe i okolí

Rodič

- Dokáže fungovat ve vztazích, spoléhat na ostatní
- Unese zodpovědnost za druhé
- Umí být druhým blízko, ale zvládne i samostatnost v rozhodování

Vyhýbavá/odmítavá

Dítě

- Zdánlivě nezávislé, samostatné v reakci na neuspokojení potřeb
- Potlačují svoje potřeby, emoce
- Jistotu hledají v aktivitě

Rodič

- Vnitřní odmítnutí vlastních pocitů, vzpomínek, zlehčování
- Opomíjení vlastních potřeb
- Horečné úsilí směrem ven

Ambivalentní/zahlcená

Dítě

- Neuspokojení potřeb se projeví hněvem a frustrací.
- Pozornost za každou cenu
- Zdánlivě protichůdné chování
- Lidé a svět jsou nespolehliví a nekonzistentní

Rodič

- Zážitky, pocit z minulosti stále živé, nevyřešené
- Významně ovlivňují přítomnost
- Potíže se zvládnutím emocí dětí a nastavováním hranic

Dezorganizovaná/nevyřešená

Dítě

- Rodič je zdrojem úzkosti a děsu, jedná v rozporu s instinkty dítěte
- Pro dítě je zcela nečitelný, nepředvídatelný
- Negativní obraz o sobě samém i světě
- Extrémní projevy v chování

Rodič

- Nezpracovaná traumata omezují současnost
- Vážné obtíže ve vztazích
- Tendence ke krajním reakcím (útok, útěk, zamrznutí)

Jak to všechno víme?

- **Etologie** – Konrad Lorenz, Harry Harlow

Vztah je vrozená schopnost a instinktivní potřeba pro přežití, je to náš prvotní, vrozený instinkt.

- **Behaviorismus** – směr zaměřený na chování

Vztahu se učíme, nerodíme se s ním.

Lorenz a jeho kachny

- <https://www.youtube.com/watch?v=2UIU9XH-mUI>
- <https://www.youtube.com/watch?v=eqZmW7uIPW4>

Harlowovy opičky

- <https://www.youtube.com/watch?v=OrNBEhzjg8I>

- **Psychoanalýza** – S.Freud – nevědomé motivy lidského chování

Matka je tím, kdo tvoří svět dítěte.

- **Kognitivní teorie** – např. Jean Piaget – lidé procházejí určitými stádii vývoje, jejich zvládnutí je předpokladem pro další vývoj

Vztah může mít různou kvalitu, záleží na podmínkách a prostředí, kde vzniká a rozvíjí se.

John Bowlby

- Autor teorie vazby
- Britský psychoanalytik
- Opíral se o Freuda a Darwina
- Přimknutí k pečující osobě zvyšuje šanci dítěte na přežití, proto je pudově podporováno.
- Instinktivní reakce dítěte – krmení, úsměv, pláč, mazlení, následování – zpětně podporují vazbu pečující osoby na dítě

Inspirace pro rodičovství i SP

- Děti mají své vnitřní pracovní modely a individuální zkušenosti s citovou vazbou.
- I rodiče je mají.
- V ohrožení a stresu se uchylujeme k vazebnému chování, které je nám vlastní.
- Dospělý s bezpečnou vazbou dokáže poskytnout bezpečnou vazbu dítěti.
- Korektivní zkušenost je možná.

Jak využít znalost teorie vazby v SP?

Teorie intuitivního rodičovství

- Zabývá se tím, jak je rodičovství programováno na straně dospělé osoby, jak se rodiče navazují na dítě (vs. teorie vazby – jak se dítě váže na pečující osobu)
- Rodičovství má instinktivní vrozenou bázi + kulturní modifikace
- Biologické a psychologické rodičovství nemusí být vždy spojeno – náhradní rodinná péče
- Už děti od cca 10 let jsou schopny rodičovského chování

Instinktivní rodičovské chování

- Reakce pozdravení
- Napodobování hlasových a mimických projevů dítěte (tzv.zrcadlení)
- Jednoduché řečové vyjadřování
- Výrazné emoce v mimice a tónu
- Jednoduché dialogy
- Interakční hry

- Rodičovské chování vytváří podmínky pro socializaci a učení

Předpokladem je:

- Jasná, pochopitelná, pomalá stimulace s přestávkami
- Ohled na celkový stav a momentální situaci
- Přizpůsobení se individuálním preferencím dítěte a zájmu
- Zohlednění jevů, které jsou pro dítě významné a uspokojivé

Faktory ovlivňující spuštění rodičovské chování

- Vlastní zkušenost z dětství (příp. traumata)
- Bilance partnerského vztahu
- Vrozená in/dispozice k rodičovskému chování
- Aktuální stres či zdravotní stav (poporodní deprese)

Sladěnost – jak dokáže rodič reagovat na stav a potřeby dítěte x do jaké míry nedokáže = zacyklení chyb

- Jak lze využít teorii instinktivního rodičovství v SP?